

NORWEGIA

Opracowanie na podstawie strony <http://odin.dep.no> , tekst Pernille Lonne Morkhagen, dziennikarki największego norweskiego dziennika "Afterposten", która specjalizuje się w sprawach rodziny, zdrowia, kwestiach socjalnych. Była związana z Radą Równości Płci w Norwegii, prowadziła szkolenia.

Nie pracujący małżonkowie zwolnieni są z płacenia podatku, ale kwalifikują się do otrzymywania zasiłków z opieki społecznej (tzw. SOCIAL SECURITY BENEFITS). Ich prawo do finansowego i medycznego wsparcia znajduje się na równi prawami osób pracujących zawodowo.

Rodzaje pomocy:

- zasiłek ciążowy (PREGNANCY BENEFIT) - kobiety bezrobotne, które nie mają prawa do płatnego urlopu macierzyńskiego otrzymują 32 NOK, 138 po urodzeniu dziecka; kobiety pracujące posiadają wybór między skorzystaniem z 42 tygodniowego urlopu pełnopłatnego a 52 tygodniowym płatnym w 78%. Rodzice mają prawo do wyboru między sobą możliwości skorzystania z urlopu macierzyńskiego,
- nowa reforma: system pomocy gotówkowych (THE CASH BENEFITS SCHEME) - powszechne subwencje dla rodzin z małymi dziećmi zachęcające matki do pozostania w domu i wychowywania dzieci (do 3000 NOK/ mies, w zależności od liczby godzin, niezbędnych do dziennej opieki); pomoce dotyczą rodzin, które nie korzystają z przedszkoli albo mogą mieć zapewnione dla swoich dzieci (jedno- i dwulatków) tylko do 30 dni tygodniowo takiej opieki,
- emerytura (PENSION) - wszyscy obywatele Norwegii zamieszkujący jej terytorium mają zagwarantowane prawo do min. Emerytury. Od 1992 rodzice, pozostający w domu w celu wychowywania dzieci (do siódmego roku życia) otrzymują 3 punkty emerytalne rocznie, które uprawniają ich do odpowiedniej emerytury nie będąc zatrudnionym i nie otrzymując stałego wynagrodzenia z tytułu pracy. Taka minimalna emerytura w 1999 r. wynosiła 84,204 NOK rocznie.
- Osoby pracujące a chcące poświęcić więcej czasu swoim starszym dzieciom (do dziesiątego roku życia) mają prawo do ograniczenia swojego etatu do 80% tak długo, jak nie będzie to kolidowało z interesami pracodawcy.

DOKUMENTY PRAWNE STANOWIĄCE PODSTAWY PRAW SPOŁECZNYCH W NORWEGII

THE NATIONAL INSURANCE ACT - Ustawa o Ubezpieczeniu Społecznym

THE SOCIAL CARE ACT - Ustawa o Ochronie Społecznej, 1998, 1999

THE DAY CARE INSTITUTIONS ACT - Ustawa o Instytucjach Opieki Diennej (żłobki, przedszkola), 1996 - w Norwegii nadal występuje niedobór tego typu miejsc, stąd ustawa - każdy powinien mieć prawo wyboru między posłaniem dziecka do żłobka, przedszkola a skorzystaniem z pomocy finansowej zapewniającej zrezygnowanie z pracy i pozostanie z dzieckiem w domu.

Niezamierzony efekt wprowadzenia tej reformy to prawdopodobieństwo wykorzystywania przez rodziców

jedno- i dwulatków otrzymywanych dotacji jako wynagrodzenia dla opiekunek i jednoczesnego dalszego zarobkowania w pracy. Czy lepszą dla dziecka jest opiekunka czy dzienny żłobek to dylemat rodziców. Celem rządu jest ograniczenie rynku nie zarejestrowanych opiekunek, dzięki m.in. prawnej regulacji działalności prywatnej opieki, poprzez otwieranie żłobków prowadzonych w domach prywatnych.

SZWECJA

Opracowanie na podstawie materiałów ze strony www.haro.to

DZIECI

Po urodzeniu dziecka matka lub ojciec mogą wziąć roczny, płatny urlop rodzicielski, przy czym ojciec musi wziąć przynajmniej miesiąc; w przeciwnym wypadku matka ma prawo tylko do 11 miesięcy. Zasiłek wynosi 85% wynagrodzenia z ostatnich 6 miesięcy przed urodzeniem dziecka. W związku z tym dotyczy to tylko osób, które były w tym czasie zatrudnione. Jeżeli rodzic był bezrobotny lub studiował, zasiłek wynosi tylko około 60 koron (2,40 złotych) na dzień. Jeżeli następné dziecko urodzi się w ciągu dwóch lat, rodzice utrzymują zasiłek w wysokości 85% wynagrodzenia, jeśli zaś odstęp jest dłuższy dostają najniższy zasiłek (60 koron dziennie).

W latach 80-tych i 90-tych przeprowadzono kilka sondaży, w których pytano Szwedów czy chcieliby się zająć swoimi dziećmi w domu, gdyby państwo przekazywało im pomoc finansową w odpowiedniej wysokości. Co najmniej 60% osób odpowiedziało, że wolałoby się zająć dzieckiem przez co najmniej 3 lata, zamiast pracować poza domem i oddawać dziecko do żłobka. Przez 6 miesięcy w 1994 roku istniało w Szwecji tego rodzaju świadczenie i 70% rodziców dzieci do 3 roku życia ubiegało się o nie.

Państwo subsydiuje żłobki i przedszkola w wysokości 6900 koron (2760 złotych) miesięcznie na dziecko. 75% tej sumy stanowią wynagrodzenia pracowników tych placówek. HARO i inne organizacje pozarządowe chcą, aby te pieniądze przekazać rodzicom, tak jak to było przez krótki okres w 1994 roku. W Szwecji 75% dzieci poniżej 6 roku życia chodzi do żłobka lub przedszkola. 10% tych dzieci cierpi na choroby związane ze stresem, np. wrzody czy bóle głowy.

Zasiłek na dziecko wynosi 1000 koron (40 złotych) miesięcznie, zwiększa się przy trzecim i następnym dziecku. Wypłacany jest do 16-tego roku życia dziecka, jeżeli mieszka ono w Szwecji. Jeżeli dziecko po skończeniu 16 lat nadal uczy się, wypłata zasiłku zostaje przedłużona do momentu ukończenia szkoły.

OSOBY OWADOWIAŁE

W 1996 roku rząd wprowadził "test poziomu życia". Mniej więcej połowa wdów poniżej 65 roku życia straciła od 300 do 450 funtów miesięcznie (1800-2700 złotych) z emerytury po mężu. Postanowiono również, że takie dobra jak samochód, domek letniskowy czy oszczędności mają być traktowane jako dochód. Narodowe Stowarzyszenie Wdów i Wdowców domaga się zniesienia "testu poziomu życia", przywrócenia starych emerytur i ich konstytucyjnej gwarancji.

EMERYTURY

W starym systemie składała się z dwóch części: podstawowej i dodatkowej; w nowym - z trzech: zależnej od dochodów, dodatkowej i gwarantowanej.

Wysokość emerytury zależy od dochodów, jakie osiągnął obywatel od wieku 16 lat. Im dłużej się pracowało i im więcej zarobiło, tym wyższa będzie emerytura. Od każdego dochodu, podlegającego opodatkowaniu odprowadza się składkę na fundusz emerytalny.

Emerytura gwarantowana wypłacana jest osobom, które nigdy nie pracowały zawodowo lub osiągnęły tylko niewielkie dochody. Osoby zamężne lub żonate mają zagwarantowaną emeryturę w wysokości co najmniej 5795 koron miesięcznie (2318 złotych), a samotne w wysokości 6496 koron (2600 złotych). W pewnych przypadkach możliwe jest otrzymanie dodatkowo dodatku na prowadzenie domu.

RENTY

W wypadku śmierci członka rodziny możliwe są następujące świadczenia:

- W przypadku śmierci żony lub męża współmałżonek otrzymuje rentę przez 6 miesięcy. Jeżeli w rodzinie są dzieci lub dziecko poniżej 12 roku życia, świadczenie może być wypłacane dłużej, jednak tylko do momentu, gdy najmłodsze dziecko skończy 12 lat.
- Jeżeli obywatel nie jest w stanie sam się utrzymać i nie otrzymuje emerytury, a kończy się okres otrzymywania renty po współmałżonku, może otrzymać rentę specjalną.
- Nieletnie dzieci otrzymują rentę w wypadku śmierci jednego lub obojga rodziców. Okres wypłaty może być przedłużony do 20-tego roku życia.

DODATEK NA PROWADZENIE DOMU

Mogą go otrzymać rodziny z dziećmi i bezdzietni ludzie w wieku 18 - 29 lat. Składa się z dwóch części: na utrzymanie domu i na dzieci mieszkające w tym domu. Jego wysokość zależy m. in. od wielkości gospodarstwa domowego, kosztów jego utrzymania i dochodów.

Osobista relacja matki (z materiałów HARO):

Mamy troje dzieci. Zanim urodziło się pierwsze, nie wyobrażałam sobie jak trudno jest zostać w domu i zajmować się własną rodziną. Przed zajściem w ciążę studiowałam farmację i przez kilka lat pracowałam. Praca w firmie farmaceutycznej wymagała ode mnie wysiłku i zaangażowania. Trzeba było podjąć decyzję - albo angażuję się całkowicie w pracę i oddajemy dziecko do żłobka, albo zostaję z dzieckiem w domu. Wybór nie był trudny. Myślałam wówczas: nawet jeżeli poświęcę na wychowanie dzieci kilka lat, to i tak potem będę mogła pracować przez prawie 20 lat do wieku emerytalnego. Zawsze bardzo chciałam mieć dzieci i przyjmowałam za pewne, że albo ja albo ich ojciec powinien być z nimi w domu, wychowywać je, śledzić ich rozwój. Nasze dzieci urodziły się w ciągu trzech i pół roku, więc w domu było dużo pracy. Nawet kiedy było ciężko byłam zadowolona ze swojej decyzji. Uważałam, że dzieci dają mi bardzo dużo w zamian, rozwijam się przy nich jak w żadnej innej pracy. Chciałam być mamą na cały etat aż najmłodsza córka zacznie szkołę, ale nasz system ekonomiczny nie pozwolił na to. Przez kilka lat nasza rodzina była na granicy minimum egzystencji i nie chcieliśmy już tak dłużej żyć.

Kiedy najmłodsza córka miała 3 lata, nie mogliśmy sobie dłużej pozwolić na to, abym ja nie pracowała. Dwoje młodszych dzieci poszło do przedszkola, a najstarsze zaczęło szkołę. Okazało się, że dwoje dzieci z tej samej rodziny może reagować zupełnie inaczej na podobną sytuację. Najmłodsza świetnie się czuła wśród innych dzieci i nauczycielek; ale średnia bardzo nie lubiła przedszkola, czuła się źle, płakała. Wiedząc, że jest jej źle, ja także zaczęłam się źle czuć. Żadna praca nie mogła sprawić, żebym poczuła się

lepiej. Żeby nie wiem jak była interesująca, prestiżowa, płatna. Jedyną rzeczą jaką się liczyła to to, by moje dziecko znów było szczęśliwe. Po roku mieliśmy wystarczającą ilość pieniędzy, żebym znów mogła zostać w domu. To doświadczenie nauczyło mnie, że każde dziecko jest inne i nie można wszystkich dzieci traktować tak samo. Dlatego uważam, że szwedzka polityka rodzinna, popierając żłobki i przedszkola jako jedyną formę opieki nad dziećmi, nie bierze pod uwagę interesu dzieci. Nie oferuje nic dzieciom, które potrzebują wychowania w domu.

Informacje ze strony "ZROBIONE - ZAPŁACONE czyli Praca domowa Kobiet"

http://www.kasakobiet.ngo.org.pl/na_swiecie.html